

Episoden vid Solna läroverk,

då Luciafesten på grund av rektorns initiativ firades av lärare och elever för sig och av skolans personal i övrigt för sig, utgör en otrevlig påminnelse om att ett slags simpelt klass-tänkande framträder i de mest egendomliga sammanhang. Även om bristande utrymme varit av betydelse för uppdelningen, framgår det med all tydlighet av rektor Fylkings förklaringar att social snorkighet — som alltid maskerad i välvilliga fraser — spelat in. Glädjande nog tycks både eleverna och många lärare ha reagerat mot särhållandet.

D • N

17/12 1950

Beskyddaren och de beskyddade

I sitt tal i Stadshuset i fredags förklarade fredspristagaren Ralph Bunche att FN inte behöver misslyckas om organisationen "får aktivt stöd av alla folk i hela världen". Det är alldeles riktigt, men tyvärr också alldeles ointressant. Om FN:s idéer stöddes av alla folk behövdes inte något FN; realiteten är den att världens näst starkaste maktgrupp avvisar och systematiskt saboterar dessa idéer. En smula närmare verkligheten kom mr Bunche — vars utmärkta karaktär och intelligens inte hindrar honom att tala i det blå — med påpekandet att om FN hade haft en effektiv militärmakt skulle den nuvarande världskrisen inte ha uppstått. Men hur skulle denna militärmakt ha skapats, då Ryssland och dess satelliter säger nej till varje försök att stärka FN — helt naturligt, då FN:s seger betyder dessa staters nederlag — och då man i andra länder just av fruktan för Ryssland vägrar eller tvekar inför planerna på ett starkt gemensamt försvar av den fria världen?

Tyvärr blir talet om FN i dagens läge ofta ett sätt att komma ifrån realiteterna. Då mr Bunche hyllas av en stor del av det officiella Sverige med utrikesministern i spetsen är detta ett av de många exemplen på dylik verklighetsflykt. Hade mr Bunche i stället sagt, vilket han väl rimligtvis måste ha menat, att alla fria stater måste samverka för att med samlade militära resurser kunna möta angrepp, då hade den korrekta församlingen blivit förskräckt, utrikesministern hade vänt sig bort i dygdig harm, och en stor del av vår press hade i mr Bunche inte sett en uppriktig fredsvän, en man som talar så vagt att alla kan instämma, utan en emissarie från den "hårda" politikens Washington. Att vara otydlig betraktas nu, liksom under Hitleråren, som en medborgerlig plikt.

Och ändå vet alla någorlunda hur det förhåller sig. Världen

är inte hotad av någon allmänmänsklig ondska, inte av krigsvilja hos folken eller hos något folk, inte av en hos de politiska ledarna inneboende oförmåga eller illvilja — utan av maktviljan inom en grupp sammansvetsade diktaturer. Denna maktvilja, stimulerad av en revolutionär ideologi, av fruktan för det egna våldets bestånd, av ett hos alla absoluta härskare framträdande begär att ta hem nya vinster, har förkunnats sedan årtionden och vunnit väldiga framgångar sedan några år. Dess betydelse i dag är lika uppenbar som Hitlerismens betydelse för tio år sedan. Den ryska faran är nu lika överhängande och fruktansvärd som en gång den tyska. Den enda väsentliga skillnaden ligger däri att medan nazismen i fråga om vissa folk enligt sin ideologi kunde erövra utan att totalt radera det gamla samhället, måste kommunismen lem-lästa även de undergivna folken för att av dem göra trogna kopior av herrefolket; en kommunistisk erövring betyder en stympad och förvandlad nation.

Det är inte FN som räddat Västeuropa från detta öde — lika litet som det var NF som uppsköt konflikten eller bekämpade aggressionen under Hitlers tid. Då var det de europeiska västmakterna, främst England, mot vilka de små hotade folkens ögon riktades, nu är det USA; det fria Europa har blivit för svagt för att ensamt bjuda erövraren spetsen, och USA har ryckt in i bräsch. USA:s styrka och USA:s vilja att begagna sin styrka till värn för staterna i den svåraste farozöhen är det enda som ger oss förhoppningar om att överleva som fria människor. En rad omständigheter har gjort det möjligt att finna detta beskydd i USA. En stark opinion i detta land anser det bättre att möta fienden med hjälp av de närmast hotade — hur sva- ga de än är — och alltså innan hela Europa och hela Asien förvandlats till instrument för den nya världsimperialismen. Men

andra faktorer är lika viktiga. USA upp bäres av samma demokratiska humanism som ger en bräcklig gemenskap åt Västeuropa. Det amerikanska folket, sammansmält av europeiska folk, ser i dessa folk förfäder och anförvanter; en svensk bonde i Minnesota vill inte se Sverige förhärjat även om han helt känner sig som amerikan. Efter det andra världskriget är "nationella" känslor alltigenom motvikt till de isolationistiska tendenserna, ty ingen amerikansk folkgrupp känner sig höra samman med den härskande regimen i Östeuropa.

Den amerikanska hållningen, kritiserad av en minoritet inom det egna landet, möter inte odelad förståelse i de länder den avser att beskydda. Visserligen kan det antas att den utrikespolitiskt vakna opinionen i Västeuropa har insikt om USA:s betydelse och därmed också om betydelsen av sammanhållning med USA. Men även inom icke-kommunistiska kretsar framträder ett slags ovilja mot beskyddaren. Anti-amerikanska stämningar av traditionell typ smälter samman med den högdragna tro på den europeiska kulturens primat som främst upp bäres av okunniga — och ofta ointelligenta — intellektuella; de brister och övergrepp som förekommer i USA och där blir öppet diskuterade och beivrade uppförstöras, medan det systematiska och så långt möjligt hemlighållna tyranniet i öster upptas som något självfallet och ofrånkomligt. Redan känslan av att vara beskyddad väcker en irritation av samma art som läntagarens välbekanta ovilja mot långivaren. Man är benägen att tro att USA:s politik bestämmes enbart av rena intressemotiv och att den därför kommer att fullföljas, hur man än uppträder i Europa. Hjälpen — den redan givna och den utlovade eller påräknade — synes mindre olustig och lika säker om den godtas med nedlåtenhet eller förakt i stället för att mottas med tacksamhet.

I dagens läge har dessa opinioner särskild betydelse. De stärks av oro för att USA genom en fast politik i Asien skall vederväga freden i Europa. Det är en naturlig oro: man beaktar emellertid inte tillräckligt att det här är fråga om en art av isolationism, som knappast innebär mer än ett hopp om förlängning av nådetiden.

21/12

den, och att ansees samma motiv i USA anføres för att man skall lämna Europa åt sitt öde och låta den påbörjade likvidationen ha sin gång. Det uppenbara, men av allehanda finter och tanklösheter undanskynda faktum är emellertid att USA och det fria Europa måste hålla ihop och att denna sammanhållning är än viktigare för Europa än för Amerika. De amerikanska kontinenterna

kan driva en isolationistisk politik i beräkning att för några årtionden framåt kunna avskräcka från angrepp — och på några årtionden kan allt förändras. Ett isolerat Västeuropa, det är förintelsen eller den av förintelse följda underkastelsen inom några veckor eller månader. Det förhållandet är och förblir det väsentliga.

Lärt och roligt om litteratur

ÄVEN I SIN SENASTE essäsamling (*Den svenske Faust*, Gleerups, pris 9: 50) framträder professor *Algot Werin* som en forskare med ovanlig förmåga att i sammanträngd form ge väsentliga analyser och idéhistoriska perspektiv. Han ger åtskilligt nytt av upplysningar och uppslag, men det nya smäl-

tes nästan omärkligt in i lätt tillgängliga sammanfattningar; det hör till Werins förtjänster att han inte daltar med sina fynd. Ett fint och balanserat omdöme präglar framställningen; någon gång får man även den kloka försiktighetens avigsida i en tendens till det konventionella och färglösa, främst vid anknypningen till aktuella problem (Sång och strid, Nordiskt frihetsarv).

Werin är en av våra främsta Tegnér-specialister, och två av uppsatserna behandlar Tegnérns kärleksdiktning och Tegnérns mjältsjuka. I båda fallen betonas — under till större delen indirekt kritik av andra författare — hur litet vi egentligen vet om Tegnérns erotik och om upprinnelsen till hans sinnessjukdom. Tegnér har, trots att hans kärleksdiktning ej är särskilt betydande eller omfattande, fått stadgat rykte som erotiker, till stor del på grund av att han i tal och brev skröt med sina upplevelser. Werin utgår liksom Böök från att detta rykte är överdrivet; dock stöder han icke såsom Böök denna uppfattning på den gängse naiva fördomen att skryt över erotiska framgångar är ett bevis på misslyckande. Vad man kunnat fastställa tyder emellertid snarare på en stark sensualism än på segerrika passioner; att *Martina von Schwerin* sade nej är sedan länge väl känt, äldre påståenden om en förbindelse med *Euphrosyne Palm* är nu vederlagda, och man är inte ens säker på hur det var med *Emili Sellén*. "Denne ryktbare erotiker har gått genom livet med obesvarade passioner", det blir Werins med någon tvekan framförda, men åtminstone för närvarande starkt motiverade slutsats.

Den kritiska synpunkten dominerar också den lika utmärkta uppsatsen om Tegnérns mjältsjuka. Slaganfallet 1840 och den följande sinnessjukdomen har sedan länge förklarats vara bevis eller åtminstone starka indicier på att Tegnér led av konstitutionell psykisk ohälsa; den depression på 1820-talet ur vilken dikten *Mjältsjukan* föddes